

Nákladem knihkupectví: Dr. Grégr a Ferd. Dattel, v Praze.

Šípková Růženka.

Pohádka.

Mládeži vydal

František Doucha.

(Šest obrázků.)

V PRAZE.

Nákladem knihkupectví dra. Grégra a Ferd. Dattla.

1874.

Lith. Emrik & Binger.

O Šípkové Růžence.

Před dávnými věky byl král a královna, a ti neměli dítek. Jednoho dne v létě, když královna v zahradě u studánky seděla, připloula k ní na širokém listu leknínu zelená žába: to však byla dobrá Víla, která sebe jen tak přeměnila. I pravila ke královně, že jim, než mine rok, přinese roztomilou holčičku. Králi a královně povstala veliká radost, když pak tu holčičku tady měli. Celý dvůr, vladykové, lechové i kmetové celé země byli k hodům pozváni. Za „kmotřičky" si vzali král a královna mimo tu jmenovanou Vílu ještě šest jiných Rojenic; nebo doufali, že malá princezna dobrými dary od nich podělena bude. Hody byly slavné: královská veliká síň byla nejskvostněji vykrášlena; na tabulích nádobí a náčiní zářilo zlatem, Rojenice pak, jež na prvních místech seděly, měly to drahými kameny vykládáno.

Po hodech vstoupily s králem a jeho družinou do královniny komnaty ony šedé Rojenice, aby malé princezně darův nadělily. První jí dala do vínku ctnost, druhá moudrost, třetí umělost, čtvrtá krásu, pátá zdraví a šestá bohatství, kdežto sedmá, která se jí stala Vílou posestřinskou, i ze vzdálí ji pod svou zvláštní ochranu vzala. V tom se najednou zjeví stařena, škaredá, kostnatá, prostovlasá, která o berlici

Lith. Emrik & Binger

přikulhala. Byla to „Mračná Bába“ čarodějná, která sem z jeskyně hustého lesa přilítla; ta se na to rozhněvala, že jí také nepozvali, i umyslila si, že se pomstí. Přistoupila k malé dcerušce, dotkla se jí prstem a zaskuhrala: „Až ti bude patnácte let, píchneš se vřetýnkem do ruky a tím *umřeš!*“ Nato hned zmizela. Také Rojenice odstoupily. Král a královna se zarmoutili. Tu přistoupila Víla posestřinská, i pravila: „Na tu ránu *neumře!* Není to sice v mé moci, abych tomu píchnutí zabránila; ale má jen tvrdě usnout, a to na sto let. Z toho usnutí má ji vysvoboditi princ, jenž jí pak manželem bude.“ Král nyní v celé zemi nařídil, aby se na vřetýnka nepředlo; neboť doufal, že tím nebezpečnost odvrátí.

Dcerunka rostla, a všechny dary, kterýmiž ji Rojenice podělily, se na ní ukázaly. Byla ctnostná, moudrá, umělá, krásná, zdravá i bohatá: i měl ji každý rád. Patnáctý rok ucházel, a král i královna soudili, že již nebude zle. Tu si mladinká princezna umínila jednou, když král a královna doma nebyli, že si celou starší částku královského zámku prohlídne: i přišla až k železným dveřím pod věží, ve kterých klíč vězel. Otevřela dvéře a spatřila zde stařenu; i byla to ta Mračná Bába, která se sem přistěhovala a zde předla. „Co to tu děláš, stařenko?“ tázala se princezna. „Předu, krásná princezno,“ odpověděla Mračná Bába. „Ach, jak bych to ráda uměla!“ zvolala princezna; „prosím tě, dovol, jestli bych to také dovedla!“ Vzala do ruky vřetýnko; ale sotva to učinila, již se do ruky píchla, a v tu chvíli bez sebe sklesla. Mračná Bába opravdu myslila, že jest mrtva.

Lith. Emrik & Binger.

Lith. Emrik & Binger.

Když se král a královna vrátili, nevěděli, co se s milou jejich dcerou stalo. Dali jí daleko široko hledati, ale nadarmo: na ty železné dvéře nikdo nepomyslil; nebo byly učarovány. V tu chvíli obdržela posestřinská Víla o tom zprávu od svých služebných duchů, dala do svého vozíku zapřáhnout ohnivé draky, aby tam již byla. Vztáhla ruku, zatočila kouzelným proutkem, — a nejen princezna, ale i všechno, co na hradě živého bylo, jedním rázem tvrdě usnulo. Král i královna, celá dvorní družina, panoši a stráže, sluhové, kuchaři a kuchtíci, všichni byli najednou tím spaním tak očarováni jako princezna. Bylo až veselo na to se dívat, kterak všechno podrželo zrovna tu postavu, jakou mělo mezi tím očarováním. Sluhové, kteří strojili na stůl, usnuli při tom; číšník usnul, právě jak do nádoby naléval vína, které se též zastavilo; kuchař chtěl kuchtíkovi právě dát pohlavek, a ruka mu při tom uspání zůstala napřažena; koně usnuli v konírnách, psi na dvoře, holubi v holubníku a na střechách; kohout měl otevřený zobák, jako by kokrhal; i pavouk se zarazil, právě jak ve své síti chtěl polapit mouchu; též jídla v kuchyni při vaření, smažení a pečení, ba sám oheň — všechno a všechno jako jedním udeřením bylo ve spaní. Také Mračná Bába usnula; nebo v tom byla moc posestřinské Víly větší než její. Nato zatočila posestřinská Víla na novo kouzelným proutkem, a najednou vyrostla hustě okolo zámku síla šípkového trní, které se pořád výšilo, až ani zámku ba ani korouhvičky na věži viděti nebylo. Nebo Víla chtěla princeznu po celý čas toho spaní před světem skrýti. Rozneslo se o zámku všelijaké vypravování: jedni říkali, že jsou tam stra-

Lith Emrik & Binger

šidla; druzí, že je tam lidojed; jiní, že se tam čarodějnice v noci scházejí z celé země. Princové a jiní rozliční dobrodruzi pokoušeli se o to, jak by se až k zámku dostali; ale nadarmo: sotva se do trní vedrali, již v něm tak uvázli, že bídně zahynuli.

Když sto let minulo, přijel sem na koni syn krále panujícího se svým komonstvem na hon; nebo že v zemi krále nebylo, zvolil si tehdáž národ jiného. Královský princ uslyšel zde o zámku a tázal se, jak to s tím jest. Lidé však nevěděli, co by mu jistého řekli; jedni vypravovali tak, druzí jinak. Tu přistoupil stařec a pravil: „Říkával mi otec, který to zas od svého děda měl, že je v tom zámku královská princezna, kterou Víla očarovala k usnutí na sto let, a že ji z toho vysvobodí královský princ, jehož ona pak manželkou bude. O princezně té říkají v naší krajině nejináč, nežli že je to Šípková Růženka, protože v tom hustém šípkovém trní jako růžinka kvete.“ S podivením to vyslyšel princ. Myslil si, že by snad on ten královský princ býti mohl, a ustanovil, že se tam vydá. Sotva se přiblížil, rozstoupilo se husté a vysoké trní na obě strany, aby pohodlně vcházel. Ale z komonstva nesměl nikdo za ním; nebo trní se hned zavřelo. Ačkoliv tak ohražení trnité za ním zase hustlo, postupoval neohroženě až k zámku. Vešel do velkého dvora, a tu viděl, že, co zde bylo lidí a zvířat, všechno bylo jako mrtvé, skoro až děsno. Princ však na živých tvářích strážců seznal, že jen usnuli. Otevřel bránu růžemi porostlou, a veliké schody jej vedly do skvostných komnat, kde všude dvorní pánové a paní spali v tom postavení, v jakém na ně to spaní přišlo.

Lith Emrik & Binger

Konečně se i k těm železným dveřím pod věží dostal. Vstoupil a spatřil stařenu s kuželem jak spala, u ní pak Růženku, kterou rovněž byl spánek opanoval. Přistoupil blíže, poklekl a třesoucí se rukou dotknul se ruky její. Tím bylo to kouzlo rozvázáno. Růženka procítla a s přívětivým díkem na něj pohlídla; i šli oba spolu do královských komnat, kde též král a královna se probudili. Růženka jim oznámila, jak ji princ toho kouzla sprostil, a oni jej srdečně uvítali. Také všichni ostatní procítli, a byla to podívaná, jak se to všechno hýbalo: dvorní pánové a paní, panoši, stráže a všechen lid. Sluhové strojili dále na stůl, číšník pokračoval v nalévání vína, které zas teklo; kuchař dal kuchtíkovi pohlavek, na který měl sto let namířeno; koně, psi, holubi protrhli se ze spaní; kohout dokončil načaté kokrhání, a pavouk se pustil na mouchu, která se mu však ze sítě vypletla. V kuchyni oheň zas plápolal, a všechno se tu dále vařilo, smažilo, peklo. Zvonilo se k jídlu, a zvláště dvorním pánům a paním, strážcům a sluhům výborně chutnalo; nebo že sto let nejedli, měli náramný hlad.

Brzo nato byly oddavky, a když se k nim snoubenci slavným průvodem ubírali, bylo jim na cestu sypáno krásných růžiček na znamení, že nevěsta v tom šípkovém trní jako růžička kvetla. Mračná Bába se nazpět odklidila do své jeskyně v lese, celá mrzuta, že jí to sklaplo. Zato však přichvátala posestřinská Víla, aby Růženče žehnala. Ta byla stále šťastna s princem, který pak co dobrý král v zemi panoval.

Šípkový keř mívá na sobě tak zvané „růžové bakule“ („žlabatkou růžovou“ z rodu včel a vos učiněné) někdy až do velikosti jablka. O těch bakulích se u nás prostonárodně praví, že dětem dělají spaní, když se jim pod podušku kladou: nepochybně že vyhlížejí jako vlasatá hlavička. Na tom se pohádka zakládá. — Ve slovanském bájesloví považuje se zelená žába za kouzlo. — Rojenice čili Rodenice, též „kmotřičky“, přinášejí úrodu, a protož i vláhu nebeskou v šedých oblacích; v pověstech horvatsko-slovinských splývají s Vílami. Víla posestřinská jest, která se svou chráněnkou ve zvláštní spojení vchází. (U Srbů: „Jedna dívčina měla bílou Vílu posestrimu, která ji okrášlila, zlatým perem ohladila a perlami ozdobila.“) O šípkové čili plané růži pěje J. K. Chmelenský: „Ona zná jen Víly, s těmi ráda hrá.“ Srov. „Lípový věnec“ II. str. 257. — Bába, v hustém lese, škaredá, jest nejhlavnější Sudice, která, předouc, vládne smrtí. Temná (i sněhová) mračna slovou v Čechách podnes Báby.